

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ.
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ВИПУСК ХІХ

Рівне

2010

ББК
83 Л 43
8

Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство:
Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного
університету. – Вип. ХІХ / Ред. кол. Я. О. Поліщук [та ін.]. – Рівне : РДГУ,
2010. – 178 с.

*У збірнику вміщені статті з проблем українського
літературознавства, теорії літератури та компаративістики. Матеріали
збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-
словесниками.*

Збірник затверджений ВАК України як наукове видання, в якому
можуть публікуватися результати кандидатських і докторських дисертацій із
філологічних наук.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової
інформації КВ № 15954-4426Р від 19.11.2009 року

Рекомендовано до друку Вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 10 від 28 травня 2010 р.)

Редакційна колегія:

доктор філологічних наук, професор **ДАВИДЮК В.Ф.** (Волинський
державний університет ім. Лесі Українки)

доктор філологічних наук, професор **ДЕНИСЮК І.О.** (Львівський
національний університет ім. Івана Франка)

доктор філологічних наук, професор **ГОЛОМБ Л.Г.** (Ужгородський
національний університет)

доктор філологічних наук, професор **МЕЙЗЕРСЬКА Т.С.** (Одеський
державний педагогічний університет)

доктор філологічних наук, професор **ПОЛЩУК Я.О.** (Рівненський
державний гуманітарний університет, головний редактор)

доктор філологічних наук, професор **ТУРГАН О.Д.** (Запорізький
державний медичний університет)

доктор філологічних наук, професор **ШУЛЬЖУК К.Ф.** (Рівненський
державний гуманітарний університет)

Наукові редактори:

доктор філологічних наук, професор **ПОЛЩУК Я.О.**

кандидат філологічних наук **КИРИЛЬЧУК О.М.**

Мирослава Крупка

УДК 821. 161. 2. 09

**РОДИННІ КОНФЛІКТИ ЯК ХАРАКТЕРНА РИСА
ПОСТТОТАЛІТАРНОГО БУТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ
ЄВГЕНІ КОНОНЕНКО ТА ЛЮДМИЛИ ТАРАН)**

У статті на прикладі сучасної новелістики аналізується проблема протистояння батьків та дітей. Особлива увага зосереджується на дослідженні конфлікту поколінь як наслідку тоталітарного минулого. Молодше покоління змушене пристосовуватися до нових соціально-політичних реалій, відмовлятися від гендерних стереотипів і освоювати нетрадиційні ролі. Натомість, покоління батьків відтворює поведінковий стереотип, сформований у межах суворо регламентованої системи, і не здатне в силу психологічних та фізичних чинників прийняти посттоталітарну дійсність.

Ключові слова: *постколоніалізм, світоглядний конфлікт, культурне покоління, радянська епоха, соціально-політичний фактор.*

In the article on the example of modern prose the problem of opposition of parents and children is analysed. The special attention is concentrated on research of conflict of generations as consequence of the totalitarian past. A junior generation is forced to get adapted to new socio-political realities, renounce gender stereotypes and master untraditional roles. But, the generation of parents recreates stereotype, formed within the limits of the severely regulated system, and it is not able by virtue of psychological and physical factors to accept post-totalitarian reality.

Key words: *post-colonialism, world view conflict, cultural generation, soviet epoch, socio-political factor.*

Сучасне українське літературознавство все більше тяжіє до відчитування у художніх творах тоталітарного минулого, звідси, пошук нових концепцій аналітичного освоєння радянської дійсності. Простеження культурних механізмів функціонування імперії, дослідження залишеного нею спадку в літературі та інших дискурсах метрополії та периферії – основний предмет зацікавлення постколоніальної критики [12, 18-19]. Погоджуємося з Н. Монаховою, що постколоніальна теорія може надати простір для обговорення, для переоцінки та переформування українського національного дискурсу – навіть якщо спершу тільки у межах літературної критики чи культурології, – вможлививши радикально нове прочитання української літератури [11, 139]. Аналіз творів з урахуванням новітньої методології дозволяє глибше сприймати й осмислювати художні тексти завдяки відчитуванню глибоко прихованих значень, що виявляються у різних формах: світоглядних моделях, поведінкових стереотипах, психічному досвіді, що найповніше оприявлюються у приватному житті героїв.

Н. Зборовська стверджувала, що аналіз колоніального національного еросу розпочався у творчості та дослідженні жінок [4, 431]. Відповідно,

об'єктом нашої уваги обрано прозу Євгенії Кононенко та Людмили Таран, оскільки обидві письменниці належать до покоління, яке формувалося у радянську епоху, а реалізувалося уже в часи незалежності, що дозволяє авторкам враховувати суб'єктивний досвід у художній творчості. Тема родини стає центральною у їхній прозі, відображаючи напружені пошуки простору життя, зруйнованого тоталітарним минулим.

Дослідники творчого доробку Євгенії Кононенко (В. Кобиляцька, С. Мост) та Людмили Таран (О. Луцишина, О. Мкртчян), зосереджуються переважно на гендерній проблематиці. “Новели об'єднує вічна тема стосунків між жінками і чоловіками. Прочитавши їх, можна ретельно вивчити проблеми жіночої самоідентифікації” [5], – оцінює В. Кобиляцька твори Євгенії Кононенко. Аналізуючи новелістику Людмили Таран, О. Мкртчян зауважує: “Складається враження, що авторка з льоту переймає почуття інших жінок різного віку, різного соціального стану, начебто жіноцтва в цілому, і начебто проживає їх буття разом з ними” [9]. Разом з тим, питання художнього відображення посттоталітарного буття не ставали предметом літературознавчого аналізу, що визначає актуальність і мету нашого дослідження.

У центрі оповідання “Останній розділ перед епілогом” життя родини, що уособлює сучасний етап трансформації сім'ї, який Євгенія Кононенко означила “без мужика”: бабуся-наратор мешкає у Києві з донькою і двома внуками.

Через форму споминів відтворюється її минуле: шлюб “по розрахунку” з високопосадовцем, забезпечене життя з розкішними курортами, спецобслуговуванням, хорошою поліклінікою і цікавою роботою. Письменниця робить наголос на тому, що робота не потребувала значних фізичних та інтелектуальних затрат, проте давала можливість відпочити від сім'ї: “НДІ Гіпробудсільгосптехніки був незвичайним місцем у Києві. 167 співробітників і 100 романів в одному колективі!” [6, 23]. Є. Кононенко розвінчує стереотип цнотливої радянської моральності і викриває подвійну сутність героїні, яка мала багаторічний роман з колегою, але не змогла заради любові, “від якої тануть сніги”, відмовитися від трикімнатної квартири і всіх “благ радянської пані”, обґрунтовуючи свій вибір добробутом дитини. Героїня завжди була закорінена в матеріальне, тому ідентифікує своє життя з відповідними соціальними моделями і відмовляється визнати, що так жила лише партійна верхівка.

Конфліктна ситуація відіграє ключову роль на рівні повсякденного життя оповідачки. Нова соціокультурна модель провокує глибоку внутрішню відчуженість і приводить до розірваності людини і світу. Внутрішній конфлікт опирається на соціальний, оскільки героїня опинилася поза суспільним самоутвердженням: “Досить! Досить усього цього! Як змінити це життя? Який ненормальний час! В найменших проявах будь-якого явища втілений ідіотизм” [6, 20]. У оповіданні не називається конкретна причина метафізичного незадоволення героїні навколишнім світом, але засадничим чинником відторження є відсутність соціальної

реалізації. Про це йдеться у розмові з колишнім коханцем – жінка ідентифікує себе зі старою людиною, проте психологічно не здатна це прийняти: “Сиджу на шиї в дочки. А вона мені на шию посадила свого сина” [6, 27]. Це позиція жертви, яка унеможливує співіснування з тими, хто має іншу систему цінностей та освоює новий життєвий простір. Дослідниця С. Мост слушно зауважує, що у творах чітко простежується позиція поколінь і подається прозора мотивація кожної сторони [10]. Є. Кононенко ілюструє, що новий час виявився руйнівним для старшого покоління, тому жінка як належне сприймає долю колишнього комсорга Мишка, який тепер торгує целофановими пакетами на Володимирському ринку, та засуджує Степана, який зайнявся бізнесом (переганяє з Польщі машини), і реалізував себе. Надзвичайно ображає жінку те, що він вибивається із загальноприйнятої схеми: живе як “новий пан”, має молоду коханку, будує плани на майбутнє і сприймає сучасність, не як фінал, а як “останній розділ перед епілогом” [6, 25]. Вона не може пробачити, що Степан розбив її надії на спільне життя в старості, адже навіть через стільки років “здатна відчувати /.../ серцебиття від чоловічого імені” [6, 24].

Проте жінка також не може погодитися з роллю, яка відповідає її віку і статусу, – виховувати внука. Павлик народився від великого кохання, але сприймається родиною як тягар: “Бабуся теж має повне право!... Дочка подарувала бабусі ще одного онука. Хлопчика. Яка радість, яка радість!” [6, 18]. Дитина виявилася зайвою – це найкраще увиразнюється на фоні традиційної проблеми браку житла. Кожен член сім’ї ревниво оберігає приватну територію – кімнату, замикаючи її на ключ. У великій квартирі немає місця для маленького хлопчика і він спить по черзі в ліжку кожної жінки: бабусі, мами, сестри. “Одного разу він пішов з дому шукати свого тата. А, може, там є для нього ліжечко? З дитячого хлопчик давно виріс, але підліткової кушетки йому не купують. Бо вона стаціонарна, її важко совати з однієї кімнати до іншої. Де поставлять, там і стоятиме, а цього не стерпить жодна Павликова родичка” [6, 19]. Таким чином демонструється, що соціально-культурна ідентифікація суб’єкта дихотомічна: героїня живе у світі невинуватих сподівань, проте не здатна змиритися з традиційною роллю бабусі-виховательки.

У ході сюжетних перипетій, виявляється, що героїня ніколи не любила свого чоловіка, але жила з ним у подружжі довгі роки – це бачиться як типовий приклад лицемірства, характерного для свідомості радянської епохи. Натомість донька керується іншими правилами – розлучилася з чоловіком, бо була вагітна від іншого, якого і привела на шлюбне ліжко, коли ще по смерті батька не минуло і сорока днів, не дочекавшись офіційного розлучення. Демонстративне нехтування загальноприйнятими соціальними моделями трактується як форма протесту проти батька-диктатора: “Посадовий дід таки дістав усіх своїми ритуальними родинними обідами, коли кожен мав сидіти на визначеному місці, ходити по килиму навшпиньках, коли було розпорядження не кликати до телефону, якщо дзвонили після десятої” [6, 21] та лицемірки-матері. Місткий наскрізний

образ – батьківське шлюбне ліжко колись “було неприступно застелене золотим покривалом з турецьким візерунком. А тепер завжди розібране, з купою верхнього одягу в ногах та велемудрими книгами в узголів’ї і в підковдрі” [6, 20] – наочне уособлення зміни соціокультурних пріоритетів. На перше місце у житті жінки виходить традиційно чоловіча функція матеріального забезпечення родини, відповідно, всі інші ролі маргіналізуються: “– В мене термінова робота! Якщо я її не зроблю, ти, мамо, сидітимеш без свого кавінтона, а ти, Лоро, без сірих чобіт!” [6, 27]. З цим категорично не може змиритися бабуся: “Вона проводила з дочкою велику роз’яснювальну роботу, наводила приклади в контрприкладі з власного життя, переконувала, благала” [6, 18]. Вона прагне нав’язати дочці стереотипний гендерний образ, подаючи себе як зразок і не помічаючи об’єктивних реалій: відсутність чоловіка-годувальника, професія як засіб заробляння грошей, ненормований робочий день, обмеження соціальних гарантій та привілеїв. Засуджуючи доньку, яка напружено працює, аби утримувати матір і двох дітей, вона цинічно вирішує дилему в телефонній розмові з подругою: “що ж усе-таки краще: паскудні діти і якісь гроші, чи ні дітей, ні грошей. Бо такого, щоб і хороші діти, і хороші гроші, не буває” [6, 23]. Тут варто погодитися з твердженням Р. Харчук, що беззастережно повіривши Євгенії Кононенко можна дійти висновку, що щасливого або бажаного материнства не існує в природі [16, 204]. У такому світі виразно постає відмова від сакральних цінностей, а співжиття з найближчими людьми перетворюється на вічне змагання: “Родичі – це тяжко. Ніби єднались на щастя, і дітей родили в любові, а тепер – /.../ усе шкереберть” [6, 27].

Конфлікт поколінь набуває крім психологічного морально-соціального підтексту. Бабуся, “радянська пані”, дружина високопосадовця, звикла жити в розкоші, її минуле було ідеальним: доглянутий дім, благополучна родина, бажана дитина і для повного щастя – позашлюбний любовний зв’язок. У теперішньому часі реальність змінила не лише саму жінку, а й норми життя.

У оповіданні “Звичайна історія” Людмила Таран обирає наративну форму, яку Е. Томпсон визначила як “сказ” [15, 339] – емоційно забарвлена розповідь жінки про своє життя. Оповідання “з перших вуст” стилізується під мовлення неосвіченої жінки через використання діалекту, суржику, просторічної лексики. Тамара Гундорова стверджувала: “Саме посттоталітарне гетерогенне мовлення підриває офіційну свідомість і відкриває брехливість тоталітарної ідеології, зокрема тієї, яка дістала назву офіційної правди” [2, 177].

З метою підсилення ефекту сповідальності авторка пропонує форму одностороннього діалогу – оповідачка адресує розповідь слухачу, який оприявнюється лише через звертання наратора: “Я, тобі, дитинко, таке розкажу, чого ніхто ніколи не розкаже. А мені перед смертю вже нічого не страшно” [13, 97], ніяк не виявляючи своєї присутності у тексті. Це своєрідне проговорення травматичної історії життя виконує терапевтичну функцію – виговоритися, означає позбавитися непосильного тягаря і

очиститися від гріхів. Письменниця зазначала в інтерв'ю, що героїнею “Звичайної історії” є реальна особа – її родичка [8].

Розповідь старої жінки уподібнюється до сповіді через відверті інтонації і вкладається в історію типову, на чому власне і наголошує сама героїня: “У нас жінкам усім ой важко, не доведи Господи, так і мені: шо громаді, те й бабі” [13, 102]. Доля героїні ілюструє всю соціальну історію підрадянської України, громадяни якої були поставлені на межу існування. Дослідниця Марта Богачевська-Хомяк писала: “Українки, як і інші радянські жінки, несли подвійний тягар оплачуваної праці поза домом і ведення домашнього господарства та виховання дітей. Це було особливо важко в умовах хронічного дефіциту найнеобхідніших речей” [1, 360]. Розповідь жінки – суцільні нарікання, скарги на повсякчасне перебування на межі фізичних сил: “Я сама і коло дитини кручуся, і в хаті, й на городі, і коло скотини, і в колгосп на буряки, і в городню бригаду, бо вижить ніяк” [13, 99], “А я одна товчуся в колгоспі, на полі, удома... І матір паралізувало. Хоч караул кричи, хоч розірвися – ніхто не допоможе” [13, 101], “Клумаки носила дома з картоплею і бур'яном поросятим, клумаки з дертю на свинарні. Там така механізація, шо все на плечах” [13, 103], розвінчують радянський міф про благородну колективну працю, яка приносить насолоду і задоволення.

Зовнішність жінки подається через волосся, яке виокремлювало її серед інших і було індикатором, насамперед, душевного самопочуття: “Як укладу, було, на голові корону, то йду як та цариця, а корона аж униз тягне і клонить – така важка була” [13, 98]. Соціальні катаклізми: війна, два голодомори, непосильна праця вдома і в колгоспі, сімейні конфлікти, внутрішній дискомфорт привели до того, що ще до сорока років “коси мої вже добре посивіли та повипадали ... вже скоро геть лисою буду” [13, 104].

У оповіданні також розвінчує ідеалізований міф про радянського воїна-переможця, визволителя Європи. Небуденна врода (“А яка ж я бідова дівка була – кров із молоком. Тепер таких і в селі не побачиш” [13, 98]) дає шанс героїні привабити чоловіка-фронтовика, бо батько і троє братів не вернулися з війни, а господарство потребувало важкої чоловічої праці. Проте замість допомоги героїня з матір'ю отримали гульця і п'яницю, а після народження дитини він взагалі залишив сім'ю, пішов мандрувати по світу, користуючись складною демографічною ситуацією: “Та й мужиків кругом нарозхват – по війні ж” [13, 100]. Я. Тешанович, досліджуючи проблему впливу війни на життя жінок, дійшла висновку, що коли солдати повертаються додому, то “жінки, жіночі тіла стають місцем відпочинку вояків” [14, 82]. Гіркий досвід подружнього життя та інстинкт самозбереження прирікає жінку на самотність: “Сказала я собі: бачить їх не хочу, тих чоловіків” [13, 100]. Проте під тиском громади, яка в сільському середовищі відіграє провідну роль порадики та коректора соціальної поведінки, ідентифікатора гендерних ролей; матері, яка боїться і за свою немичну старість; наполегливості чоловіка (шантажував, що покінчить життя самогубством), спокушена його високою посадою – бухгалтера в колгоспі, співчуттям до каліки (“кульгав, а лицем контужений” [13, 100]), жінка

погоджується на спільне життя зі ще одним радянським солдатом, який повернувся з війни з травмованою не лише зовнішністю, а й психікою, усвідомлюючи безвихідність своєї ситуації та приреченість на страждання: “Якось перетерплю. Та й погодилася. Та нічого, думаю, якось воно буде...Усе нам терпіть і терпіть треба – весь вік наш короткий” [13, 101]. Найгірші передбачення жінки збуваються: до непосильної роботи додаються фізичні тортури, побої та регулярні згвалтування: “Та як вип’є, то або б’є мене, або тягне на піч: як воно йому на душу йде, так і робив... а він управляється зо мною – силою мене бере... Я вилажу з-під нього, злажу з печі, аж нутро все болить, наче його трактором усередині розвернули, а діти не сплять” [13, 103]. Секс втрачає свою таємничу інтимність, бо все відбувається на очах дітей, і стає не інструментом задоволення, а засобом покарання. Л. Таран акцентує, що саме за таких обставин з’являються діти.

Детальні побутові описи залишають відчуття матеріальності тіла і крові. Дослідниця О. Луцишина наголошує: “Новела “Звичайна історія” – на перший погляд, справді звичайна “сільська” історія, проте незвично “тілесна”, без тієї стерильної народницької “цнотливості” і заперечення тіла, які були притаманні як романам доби соцреалізму, так і багатьом творам дорадянського періоду” [7]. Виразно оприявлюється ситуація безпомічності жертви, яка у своїй пасивності і приреченості не робить навіть спроби захистити себе і дітей від агресії чоловіка, що свою тілесну і психічну неповноцінність компенсує за рахунок родини. Так, знущаючись над вагітною дружиною, чоловік забиває ще ненароджену дитину: “Горечко: як згадаю, як її клаптями витягали із мене, то до сих пір морозить” [13, 102]. Прикметно, що такий тип стосунків сприймається як належний, бо він вписується у загальноприйнятну норму сімейних відносин, а прояви чоловікової ніжності і турботи є настільки нетиповим явищем, що насторожують і викликають дискомфорт: “Вряди-годи руку візьме, погладе. А мені з непривички аж страшно: і чого це він такий ласкавий?” [13, 102].

Твір буквально насичений гвалтованою жіночою тілесністю: “на старості і матка випадала раз по раз” [13, 104], “а скільки ж я абортів зробила... да приїду назад у той же день і кров’ю схожу” [13, 104], “і просмерділась я і коров’ячим гноєм, і свинячим” [13, 105], “і серед гною та посліду уся та жисть пройшла” [13, 105]. Ева Томпсон зазначає, що введення в літературу тілесних функцій і екстрементів відображає деградацію і занепад цінностей і є ознакою руйнування імперії [15, 338].

Героїня весь час жила в одному буденному циклічному колі, не вириваючись із нього ні на мить, навіть у традиційний жіночий світ одягу: речі, які купував чоловік: тканину, плаття, халати, парфуми. жінка не використовувала, бо вони дисгармоніювала з її світовідчуттям, у якому не було місця ні розкішному вбранню, ні атмосфері свята: “Увесь вік у кухвайці звікувала та в калошах резинових – і літом, і зимою” [13, 105], “А мені й шить нічого не хотілося, бо куди його тоді носить: усе в полі та на городі та в хліву” [13, 101]. Ольга Гомілко зауважує, що тоталітарна людина тілесно віддана у повне розпорядження держави. “Особистість знищується тільки

тоді, коли людина сама, за власною волею відмовляється від себе (хоча ця відмова, звичайно, спричинена зовнішньою силою, як-от: страхом, насильством, загрозою тощо, але дію людина здійснює сама над собою)” [3, 213-214].

Відображені реалії опонують розтиражованому радянському ідеологічному міфу про забезпечене життя громадян і демонструють умови, у яких людина лише ціною непосильної праці може вижити фізично, звідси – зацикленість на певній життєвій матриці: “крутишся, як гівно в ополонці” [13, 101]. Вона узагальнюється як впізнавана схема життя старшого покоління, які повторюють долю своїх матерів і прирікають на трагічну циклічність своїх доньок та внучок: мати героїні все життя тяжко працювала, “ледве дихала”, з останніх сил виховувала внуків, а коли її спаралізувало – донька не могла належно турбуватися, бо змушена була вибирати між роботою, яка дозволяла прогудувати родину, і доглядом за немічною матір’ю та занехаяними дітьми: “А тут діти прибігають, кричать їсти. Кричать: “Бабі дай поїсти і нам”.

“Нате, – кричу, їжте мене, до кісток обгризайте”.

Діти в плач, і я стану і душуся сльозами: чи вони винні, Господи?” [13, 103].

Діти росли без материнської турботи і без батьківського виховання, народжувалися небажаними, від сексуального гвалту: “Я ж уже ніяких дітей не хотіла, а він усе: роди йому та роди” [13, 103], “Я, каже, купу дітей тобі наробилю, щоб ні на кого не дивилася” [13, 102]. Чоловік використовував дітей, як ліки від хворобливих ревнощів. Вони не були народжені з любові, жили в атмосфері агресії та відчаю, а виростаючи, переймали шлюбну модель батьків у власні сім’ї: “Ну Оля оце в Черкасах, така в неї судьба, на мою похожа: троє дітей, а Толька її п’яниця був – п’яниця і остався. Нащо було з ним тих дітей заводить. А як подумаю – і в мене воно так...” [13, 105]. Небажані діти старшої доньки несуть карб родової травми і тому не можуть позбавитися комплексів і в дорослому житті – донька веде аморальний спосіб життя, син – алкоголік. Бабуся вважає таких дітей карою Господньою: “Господи Боже милосердний, за які нас гріхи караєш, хіба ми найбільші грішники?” [13, 105]. Молодша донька Маня проявляє патологічну неспроможність співчувати, підступно “підкидає” безпомічну матір сестрі-інваліду, повторюючи сценарій життя своєї матері, яка нехтувала потребами власної хворої матері. Єдиний спосіб позбутися сімейного прокляття – покинути якнайшвидше батьківську родину, розірвати всілякі стосунки і будувати своє життя за власним сценарієм – це шанс на щасливе сімейне життя, який реалізували син та внук оповідачки.

Героїня, відчуваючи вину перед дітьми за несприятливу сімейну атмосферу, намагається реабілітуватися єдино можливим для неї способом – працею: “Та на роботу ходила до свинарні, бо хочеться тим дітям допомогти, хоч які є, та мої діти, не чужі” [13, 104]. Сказана фраза показує, наскільки мати розчарована у своїх дітях і водночас перейнята їхніми долями, які однаково трагічні та вражаюче подібні на долю її матері та її власну. Такий

підхід авторки показує, що українські жінки жили в нужді покоління за поколінням, збираючи гроші на власний похорон та мріючи лише про могилу у рідному селі, проте і ця, остання воля, не може бути виконана, бо село вимерло: “усе пуста, і вертаться нема куди, і поховать мене нікому, і нема кого й на обід зібрать” [13, 98] – це проекція занепаду українського патріархального світу. Фінальна риторична фраза: “І де мені дітсья – нема місця на сім світі, кому я треба?” [13, 108] підсумовує життя героїні, у долі якої віддзеркалюються такі ситуації як гвалтування, підкорення, безсилля, тяжка фізична праця, які постулюються як типова матриця життя української жінки старшого покоління.

У сучасній українській літературі проблеми посттоталітарної свідомості моделюються через сферу сім'ї. Сукупність життєвих негараздів – слабе здоров'я, матеріальна залежність, неприйняття нових соціально-політичних реалій, родинні конфлікти провокують у старшого покоління депресивну тривогу і небажання жити.

Джерела:

1. Богачевська-Хомяк М. Білим по білому: Жінки в громадянському житті України, 1884-1939 / М. Богачевська-Хомяк. – К. : Либідь, 1995. – 424 с.
2. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн / Т. Гундорова. – К. : Критика, 2005. – 264 с.
3. Гомілко О. Метафізика тілесності: концепт тіла у філософському дискурсі / О. Гомілко. – К. : Наукова думка, 2001. – 340 с.
4. Зборовська Н. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури / Н. Зборовська. – К. : Академвидав, 2006. – 504 с.
5. Кобеляцька В. Євгенія Кононенко запросила читачів до “Книгарні «Шок»”. – Режим доступу до видання: [//http://sumno.com/5vy](http://sumno.com/5vy) – Назва з екрана.
6. Кононенко Є. Зустріч у Сан-Франциско: Збірка оповідань / Є. Кононенко. – К. : ПП “Дуліби”, 2006. – 264 с.
7. Луцишина О. Відчайдушні домогосподарки, або Що таке “загальнолюдське”. – Режим доступу до видання: [//http://www.dt.ua/3000/3680/61920/](http://www.dt.ua/3000/3680/61920/) – Назва з екрана.
8. Людмила Таран / Колекція іпостасей Людмили Таран (Розмова з незалежною жінкою та письменницею). – Режим доступу до видання: [//http://artvertep.com/print?cont=1069](http://artvertep.com/print?cont=1069) – Назва з екрана.
9. Мкртчян О. “Татова донька” Людмила Таран: збірка “Нижний скелет у шафі”. – Режим доступу до видання: [//http://sumno.com/bez](http://sumno.com/bez) – Назва з екрана.
10. Мост С. “Зустріч у Сан-Франциско”: проза життя за Євгенією Кононенко. – Режим доступу до видання: [//http://sumno.com/bez](http://sumno.com/bez) – Назва з екрана.
11. Монахова Н. “Підпорядковане” в українському контексті (Спроба постколоніальної інтерпретації роману Оксани Забужко “Польові дослідження з українського сексу” / Н. Монахова // Сучасність. – 2003. – № 4. – С.124-142.

12. Скурачевський Д. Постколоніальна Польща – (не)можливий проект /Д. Скурачевський // Молода нація. – 2007. – № 4 (45). – С. 17-35.
13. Таран Л. Ніжний скелет у шафі: Збірка оповідань. / Л. Таран – К. : ПП “Дуліби”, 2006. – 288 с.
14. Тешанович Я. Жінка і війна / Я. Тешанович // Ї. Незалежний культурологічний часопис. – 2003. – № 27. – С. 70-87.
15. Томпсон Ева М. Трубадури імперії: Російська література і колоніалізм. / Ева М. Томпсон ; Пер. з англ. М. Корчинської. – К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2008. – 368 с.
16. Харчук Р. Сучасна українська проза: Постмодерний період: Навч. посіб. / Р. Харчук. – К. : ВЦ “Академія”, 2008. – 248 с.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ЕСТЕТИЧНІ ФРЕЙМИ ЛІТЕРАТУРИ

Поліщук Ярослав. Кінематографічна тропіка у творчості Михайла Коцюбинського.....	4
Антипчук Надія. Перлини духовності на сторінках журналу „Молода Україна” Олени Пчілки	15
Миненко Юрій. Християнська символіка української геральдичної поезії епохи бароко	25
Останко Юлія. Художні прийоми відображення психології персонажів у новелістиці Василя Стефаника	36

РОЗДІЛ II. ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ

Томчук Любов. “Краса в істині”: жіноча місія в культурі	46
Крупка Мирослава. Родинні конфлікти як характерна риса посттоталітарного буття (на прикладі творчості Євгенії Кононенко та Людмили Таран)	52
Кирильчук Олександр. Український історичний роман 1940-1950-х років у контексті ідеологічних пошуків соцреалізму	61
Назарук Вікторія. Гуманістичні концепції Даміана Наливайка у контексті барокової естетики	71

РОЗДІЛ III. ПИТАННЯ ПОЕТИКИ

Тхорук Раїса. Опозиція місто/село у драмах Марка Кропивницького	79
Чиж Наталія. Осмислення смерті у “Щоденнику” Аркадія Любченка ...	88
Хомеча Наталія. Еней на межі ХХ – ХХІ століть: Іван Котляревський та Юрій Андрухович	93
Криловець Роман. Філософська поезія Василя Стуса (на матеріалі збірки “Зимові дерева”)	107
Ярошенко Роман. Літературно-методологічний аналіз розвитку жанру псалма на грані Старого та Нового Завітів	114

РОЗДІЛ IV. ЕСТЕТИЧНА СИСТЕМА ТА РЕЦЕПЦІЯ ЛІТЕРАТУРИ

Гон Мойсей. Творчість Шолома-Алейхема: українська модель рецепції (1920 – 1930 роки)	123
Бестюк Ірина. Рецепція творчості Михайла Коцюбинського в літературі 20-х років ХХ століття (на прикладі новели “Тіні нетлінні” Михайла Івченка)	132
Кир’янчук Богдан. Герменевтичні концепції Габріеля Марсея	143
Годунок Зоряна. Категорії автора та реципієнта в герменевтичному тлумаченні (на прикладі художньої прози Миколи Хвильового)	154
Хмель Віра. Семантичні коди міфологеми творення в українських колядках і щедрівках	163
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	175

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ.
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО**

*Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету*

Випуск XIX

Упорядкування
та наукове редагування
*Ярослав ПОЛІЩУК
Олександр КИРИЛЬЧУК*

Комп'ютерна верстка та макет
Олександр КИРИЛЬЧУК

Відповідальний за випуск
Ярослав ПОЛІЩУК

Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. XIX / Ред. кол. Я.О. Поліщук [та ін.]. – Рівне: РДГУ, 2010. – 178 с.

**ББК 83
Л 43
8**

Підписано до друку 21.10.2010 р.
Формат 60x84. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman Cyr.
Умовн. друк. арк. 11,3. Наклад 300 прим. Зам. № 33/1.